

6. Куксенко С. Створення позитивної мотивації навчальної діяльності школярів під час вивчення правознавства *Історія України*. 2002. № 47. С. 25-27.

7. Фурман А.В., Гірняк А.Н., Гірняк Г.С. Громадський моніторинг роботи судів Тернопільщини. *Психологія і суспільство*. 2016. № 3. С. 122-128.

Панчук І.

*студентка IV курсу
юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник: к.соціол.н., доцент
кафедри психології і
соціальної роботи ТНЕУ
Біскуп В.С.*

ПРАВОВІ І ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

У будь-якій країні світу, у тому числі й в Україні, з поміж інших соціально-гуманітарних проблем актуальними залишаються питання захисту прав осіб з інвалідністю. У світі щороку збільшується кількість людей з особливими потребами. Зокрема, згідно зі статистичними даними, чисельність дітей з психофізичними вадами за останні 10 років зросла майже на третину. Сприяє цьому явищу ціла низка причин, наприклад: недосконалість системи охорони здоров'я, незадовільна якість продуктів харчування, проблеми з екологією тощо [1, с. 226]. Сьогодні Україна стоїть на шляху євроінтеграції, що вимагає відповідної зміни та удосконалення законодавчого забезпечення захисту осіб з інвалідністю. З урахуванням зазначених обставин, метою пропонованої роботи є моніторинг та аналіз впливу євроінтеграційних процесів на законодавче забезпечення захисту прав осіб з інвалідністю, а також огляд законодавства щодо інклюзивної освіти в Україні й інших країнах світу та ознайомлення з психолого-педагогічними технологіями організації освіти для осіб з особливими освітніми потребами.

В еволюції стосунків держави та осіб з інвалідністю виділяється п'ять періодів, які охоплюють часовий проміжок у дві з половиною тисячі років – це шлях від ненависті й агресії до прийняття, партнерства та інтеграції осіб з інвалідністю. У другій половині XVII – першій половині XIX століття формуються державні підходи до розв'язання проблем інвалідності [2, с. 51].

Якщо розглядати сучасне українське законодавство стосовно людей з інвалідністю, то можна виокремити такі закони: «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю», «Про реабілітацію осіб з інвалідністю», «Про освіту».

Одним з найважливіших законів у цій сфері є Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», який визначає основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю, гарантує їм рівні з усіма іншими громадянами можливості для участі в усіх сферах життя суспільства, сприяє створенню необхідних умов, які дають можливість особам з інвалідністю ефективно реалізовувати права та свободи, а також вести повноцінний спосіб життя згідно з індивідуальними можливостями та здібностями. Закон України «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю» своєю чергою гарантує визначеним особам право на матеріальне забезпечення за рахунок коштів державного бюджету України та їх соціальну захищеність шляхом встановлення державної соціальної допомоги на рівні прожиткового мінімуму. Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю» визначає основні засади створення необхідних умов для усунення або компенсації наслідків, спричинених стійким порушенням здоров'я.

Варто зауважити, що соціальний захист осіб з інвалідністю у кожній країні має свої особливості. Зокрема, у США люди з інвалідністю першочергово забезпечуються пенсіями та страхуванням від нещасних випадків, медичним обслуговуванням тощо. Ефективною також є практика роботи з такими людьми й у Великобританії. У цій країні роботою із соціального обслуговування зайняте широке коло кваліфікованих працівників, зорганізованих органами місцевої влади [2, с. 92].

Процес сучасної євроінтеграції нашої держави тісно пов'язаний не лише зі змінами системи національного законодавства, а із докорінним переглядом основ правового забезпечення певних категорій населення і переосмисленням ставлення до них. Одним із провідних напрямів у зміні становища людей з особливими потребами є інклюзія.

Інклюзивна освіта – складова гуманітарної політики, яка покликана захищати основоположні права людини, процес і результат забезпечення участі громадян в освітньому просторі. Головний принцип інклюзії: «Рівні можливості для кожного» [3, с. 26]. ЮНЕСКО визначає інклюзивне навчання як «процес звернення і відповіді на різноманітні потреби учнів через забезпечення їхньої участі в навчанні, культурних заходах і житті громади та зменшення виключення в освіті та навчальному процесі». Вперше інноваційну модель навчання було представлено на Всесвітній конференції з освіти осіб з особливими освітніми потребами у 1994 році у Іспанії. У нашій державі на даний момент інклюзивне навчання лише починає впроваджуватися, адже внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг було здійснено у 2017 році.

Впровадження інклюзивної освіти насправді має багато переваг і є корисним не тільки для дітей з особливими освітніми потребами, а й для решти суспільства. Інші діти завдяки цьому будуть вчитися толерантно і з повагою ставитися до тих хто їх оточує, розвиватимуться навички співпраці та комунікативні здібності. Паралельно для дітей, які мають особливі освітні потреби, забезпечується інтеграція у процес навчання, виховання, праці, проведення вільного часу [3, с. 26]. Інклюзивна освіта – це також нові виклики і можливості для педагогів, соціальних працівників та психологів.

Проте в сучасних умовах Україна зіткнулася з рядом перешкод для належного впровадження інклюзивної освіти. З-поміж інших варто звернути увагу на такі проблеми, як затримка коштів та додаткових видатків на додаткові заняття та послуги для дітей з особливими освітніми потребами, архітектурна недоступність закладів освіти, недостатня кваліфікація педагогів, упередження батьків здорових учнів тощо.

Втім у світі є держави яким все ж вдалося успішно впровадити інклюзивну освіту. Чільне місце серед країн Європи у цьому питанні займає Італія, оскільки першою визнала важливість цього процесу, а освітню реформу в було здійснено ще у 1972 році. Корисним може бути також досвід Австрії. У цій країні функціонує добре налагоджена система спеціальної освіти, організовано багато громадських співтовариств, до яких входять батьки, педагоги, медики. Цікавим є досвід Бельгії. Інклюзивна освіта тут урегульована на рівні законодавства, зокрема завдяки Закону «Про спеціальну освіту», ухваленого у 1970 році. У Бельгії працює служба психолого-медико-соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Багатий досвід у реалізації інклюзивного навчання має Швеція. Цією державою ратифіковано всі міжнародні угоди про права дітей з особливими освітніми потребами [4, с. 35].

На даний час в Україні наявні різні типи закладів, які забезпечують відповідну освіту, виховання, соціальну допомогу дітям з інвалідністю, більшість яких підпорядковуються Міністерству освіти і науки. Однак існують й інші соціальні установи для дітей з особливими освітніми потребами, які підпорядковуються з одного боку Міністерству соціальної політики України, а з іншого Міністерству охорони здоров'я. У кожного закладу своя мета, яка зорієнтована на посилення можливостей дитини та реалізацію її потреб. Одним із шляхів впровадження роботи з дітьми з особливими освітніми потребами є інноваційні технології. Їх можна розподілити на чотири групи: технології індивідуалізації освітнього процесу, технології спільного викладання в інклюзивному класі, технології подолання навчальних і поведінкових труднощів та технології адаптації освітнього середовища. Технології індивідуалізації освітнього процесу спрямовані на

індивідуальні особливості учнів. Однак найпоширенішим підходом до інклюзивного навчання є спільне викладання. Ця технологія передбачає організацію навчального процесу у якому двоє або більше педагогів проводять навчання в єдиному фізичному просторі. Технології подолання навчальних і поведінкових труднощів передбачають корекцію розвитку особистості та технології нейропсихологічного підходу. Технології адаптації освітнього середовища мають за мету забезпечення якості навчання і рівних можливостей для учнів та спрямовані на пристосування освітнього закладу до особливостей дітей з інвалідністю. [4, с. 162]

На нашу думку, освіта має стати всеохоплюючою, доступною для всіх незалежно від особливостей її здобувачів. В усьому цивілізованому світі вкорінені установки, що суспільство втрачає потенціал власного розвитку, якщо певна частина людської спільноти не залучена до активного і продуктивного життя. Саме тому активно впроваджуються принципи та технології інклюзивної освіти, яка є одним з показників розвитку суспільства. У контексті євроінтеграції інклюзивна освіта вимагає від держави та суспільства переорієнтації свідомості та удосконалення законодавчої бази. З кожним роком українська держава стає ближчою до вступу у ЄС і ті кроки, які здійснює уряд у цьому напрямку позначаються на усіх сферах життя, в тому числі й на забезпеченні захисту прав людей з інвалідністю.

Список використаних джерел

1. Корнієнко С. М. Інклюзивна освіта як пріоритетний напрям державної політики України у сфері освіти дітей з інвалідністю. *Вісн. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України*. 2012. № 2. С. 226–231.
2. Фурман А. В., Підгурська М. В. Історія соціальної роботи: навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 174 с.
3. Миронова С. П., Гаврилов О. В., Матвєєва М. П. Основи колекційної педагогіки: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 264 с.
4. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300с.

Петрів А.
студент V курсу
юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник: к. пед. н., доцент
кафедри психології та
соціальної роботи ТНЕУ
Коваль О. Є.

РОЛЬ ЕМПАТІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГА

Специфіка роботи психолога вимагає від фахівця певних особистісних якостей, найбільш важливим з яких є емпатія в стосунках з людьми. У різних видах своєї професійної діяльності психологу потрібні відповідні елементи емпатії. Якщо при проведенні профілактики, просвіти та діагностики досить розуміння партнера по спілкуванню, то в процесі корекційної та консультативної роботи необхідні також співпереживання і надання конкретної допомоги.

При роботі психолога емпатія проявляється в розумінні внутрішнього світу клієнта, емоційному залученні до його життя. Емпатія має особливу соціально-практичну значущість для морального вдосконалення особистості психолога, оптимізації міжособистісних відносин, що складаються в його діяльності і спілкуванні.

Емпатія психолога є основою комунікативної компетентності і створює механізми прояви гуманності [1, с. 14]. Емпатійна здатність психолога залежить від його професійних якостей, рівня